

Rozdział I

Podatki i system podatkowy w dorobku ekonomii

Wprowadzenie

Od instytucji systemu podatkowego oczekuje się identyfikacji poszczególnych procesów społeczno-gospodarczych prowadzących do określonej aktywności państwa, które powinny przyczynić się do wzrostu popytu (m.in. łagodzenie skutków kryzysów gospodarczych, ożywienie gospodarcze) oraz zwiększenia podaży (m.in. długoterminowy wzrost gospodarczy). Należy zauważyć, że wobec postępującego procesu globalizacji gospodarczej i technologii wyzwaniem staje się zaprojektowanie takiego systemu podatkowego, który zwiększałby wpływy podatkowe, przy jednoczesnym minimalizowaniu nieefektywności administracyjnej i ekonomicznej, zachowaniu prostej i transparentnej struktury podatków, unikając arbitralnego różnicowania podatkowego jednostek oraz podejmowanych aktywności gospodarczych. Ograniczeniem są skutki postępującej cyfryzacji, rosnące napięcia dystrybucyjne, np. między takimi gospodarczymi potęgami jak USA, Chiny, Unia Europejska, starzenie się modeli systemu podatkowego oraz brak narzędzi instytucjonalnych do negocjowania globalnego porozumienia¹. Podatek stał się usankcjonowaną prawem formą przejęcia na rzecz państwa części przychodu, dochodu majątku jednostek temu państwu prawnie podporządkowanych. Ten sam rodzaj podatku wywiera niejednorodny wpływ na gospodarki o podobnych parametrach ekonomicznych, społecznych i politycznych, ta sama forma opodatkowania może stymulować lub utrudniać długoterminowy rozwój².

---

¹ R.C. Christensen, M. Hearson (2019). *The new politics of global tax governance: taking stock a decade after the financial crisis*, „Review of International Political Economy”, DOI: 10.1080/09692290.2019.1625802.

² *Taxing Wages 2006–2007* (2008). OECD.

Elastyczność opodatkowania w przypadku projektów integracji gospodarczej, takich jak UE, BRICS, nie wskazuje na konieczność kształtowania wspólnej polityki podatkowej dla sukcesu integracji³. Warunkiem zbudowania globalnego modelu systemu podatkowego jest trudny do osiągnięcia w praktyce konsensus wszystkich państw w nim uczestniczących (na zasadzie albo wszyscy, albo nikt). Powstanie zatem takiego systemu wymagałoby warunków idealnych (niemal laboratoryjnych), które wobec niedoskonałości rynku są niemożliwe do spełnienia. Trzeba zaznaczyć, iż polityka podatkowa jest jedną z wielu polityk, a w doktrynie państwa do właściwego realizowania wyznaczonych celów polityki te powinny być ze sobą zbieżne.

Bieżąca analiza rozwiązań instytucjonalnych, opis i wyjaśnienie przyczyn oraz natury zjawisk ekonomicznych pomaga w kształtowaniu polityki podatkowej uwzględniającej cele społeczne. Należy również wziąć pod uwagę decyzje państwa (decyzje polityczne) w zakresie opodatkowania obywateli i przedsiębiorstw, kształtowania międzynarodowej polityki podatkowej. Polityka podatkowa zapewnia środki na utrzymanie i realizację zadań państwa (funkcja fiskalna), kształtuje wielkość dochodu i majątku będących w dyspozycji podatników (funkcja redystrybucyjna) oraz adekwatne zachowania społeczne do pobudzenia rozwoju gospodarczego (funkcja stymulacyjna), a także informuje społeczeństwo o bieżącym stanie gospodarki (funkcja informacyjna). System podatkowy odgrywa ważną rolę we wdrażaniu krajowej i międzynarodowej polityki gospodarczej. Finansuje wydatki na usługi publiczne i inne zobowiązania (np. dług), jest wykorzystywany do pomocy w realizowaniu preferencji kapitałowych (np. przez redystrybucję zasobów), kształtuje postawy i zachowania społeczeństwa (np. dobrowolność opodatkowania, ochrona środowiska i zdrowia), a także odgrywa ważną rolę w łagodzeniu wahań makroekonomicznych, wspiera zatrudnienie i rozwój gospodarki. Tak szeroki zakres problematyki pozwala jedynie na ogólne zdefiniowanie obszarów państwa, które powinien obejmować.

Systemy podatkowe ulegają ewolucji wraz ze zmianą roli sektora publicznego w gospodarce oraz finansowych potrzeb państwa. Przy analizie czy porównywaniu systemów podatkowych różnych gospodarek narodo-

³ D. Durusu-Ciftci, K.K. Gokmenoglu, H. Yetkiner (2018). *The heterogeneous impact of taxation on economic development: New insights from a panel cointegration approach*, „Economic Systems”, 42 s. 503–513.